

در گفت‌وگوی «شرق» با سفیر پیشین ایران در فرانسه بررسی شد

توافق اخیر تهران–واشنگتن و چالش‌های مفهومی دیپلماسی

عبدالرحمن فتح‌اللهی؛ با توجه به توافق اخیر جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا برای تبادل زندانیان دوتابعیتی و آزادسازی شش میلیارد دلار از اموال بلوکه‌شده ایران و از سوی دیگر اعزام سه هزار تنگنادر دریایی ایالات متحده و گسیل ادوات، تجهیزات و تسلیحات آمریکایی به منطقه شاهد فضایی متناقض، مبهم و پیچیده هستیم.

صفحه ۲

سرمقاله

دوره حساس ۲ ماهه

کوروش احمدی

دیپلمات پیشین

در خبر است که نفت یک نفتکش ایرانی که آمریکا آن را به‌طور غیرقانونی توقیف کرده و دو ماه و نیم در ساحل تگزاس بلاتکلیف مانده بود، در حال تخلیه‌شدن است. در این مدت با توجه به هشدارهای ایران، کمتر شرکتی حاضر به پذیرش ریسک مشارکت در تخلیه نفت بوده است. مقامات آمریکایی بعد از مدتی بلاتکلیفی و نیز خبرهای ضد و نقیض درباره توقیف با عدم توقیف محموله این نفتکش ظاهرا اقدام به تخلیه محموله کرده و ممکن است با فروش آن، مانند چند مورد در گذشته، وجه حاصله را که حدود ۵۶ میلیون دلار برآورد شده به یک صندوق کمک به خانواده قربانیان تروریسم واریز کنند. این تاکنون آخرین بحرانی است که بین ایران و آمریکا در حال شکل‌گیری است. به موازات تهدید مقامات ایران و اخطار به شرکت‌های نفتی به دلیل مشارکت در این کار، این تنش ابعاد دیگری نیز یافته است. هم‌زمان دولت آمریکا با جدی‌گرفتن امکان مقابله به مثل از سوی ایران در تنگه هرمز و آب‌های پیرامون آن مدتی است که در حال تقویت قوای نظامی خود در منطقه است. اعزام سه هزار سرباز جدید به منطقه و ارسال کشتی‌ها و هواپیماهای جنگی جدید، علاوه بر بیش از ۳۰ هزار سرباز آمریکایی ساکن در خلیج فارس را می‌توان از پیامدهای تقابل در ارتباط با نفتکش‌ها دانست. اگر نفت ایران آن‌طور که گفته می‌شود، مصادره و به فروش رسانده شود، طرف‌های ذی‌ربط و ذی‌نفع برای مدتی نگران واکنش ایران خواهند بود و ایران نیز به دلایل مختلف و قابل درک تحت فشار برای نشان‌دادن واکنش قرار خواهد داشت.

این تحول جدید در شرایطی رخ داده که آمریکا در حال واردشدن به یک دوره بسیار حساس انتخاباتی است و هم‌زمان تعدادی از اعضای کنگره در نامه‌ای به بایدن خواستار قاطعیت در مصادره محموله نفتی متعلق به ایران شده‌اند. این نامه یادآور حساسیت موضوع ایران در بدنه سیاسی آمریکا و دشواری کار بایدن در چنین شرایطی برای نشان‌دادن انعطاف است. هم‌زمان با شروع فصل پرکار دیپلماتیک در سپتامبر و اکتبر باید منتظر تحركات دیپلماتیک بیشتری، از جمله در وین و نیویورک باشیم. شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در ۱۱ سپتامبر تشکیل جلسه خواهد داد. آنچه در گام نخست مهم است اطلاع از محتوای گزارش جدید مدیر کل آژانس است. اینکه در یکی، دو ماه گذشته تحرک چندانی در حوزه رابطه ایران و آژانس وجود نداشته می‌تواند خبر خوبی باشد و حداقل حکایت از عدم ناخشنودی آژانس درباره اجرای توافقات طرفین داشته باشد. همچنین مهم است که در رابطه به آنچه «تفاهم نانوشته» بین ایران و آمریکا خوانده شده، بتوان سرنخی در گزارش مدیر کل آژانس یافت. توضیح اینکه مدتی است حدس و گمان‌هایی درباره یکی از اقلام این «تفاهم نانوشته»، یعنی شکل‌گرفتن سقفی داوطلبانه برای غنی‌سازی در ایران، در جریان است. اگر ایران محدودیتی برای خود در این حوزه قائل شده باشد، گزارش مدیر کل باید گویای آن باشد.

دو ماه آینده همچنین از جهت نزدیک‌شدن به «روز انتقال» ذیل برجام حائز اهمیت است. مهم‌ترین اقدامی که مطابق برجام در این روز باید انجام شود، رفع محدودیت‌های موشکی از ایران است. اینکه با توجه به تعلیق تلاش برای احیای برجام و احتمالا منتفی‌شدن آن آیا غرب اقدام به رفع محدودیت‌ها خواهد کرد یا خیر مهم است؛ بنابراین به سود ماست که در دو ماه آتی با اتفاقی که بهانه اقدامی شدید مانند فعال‌کردن مکانیسم ماشه یا خفیف مانند حفظ تحریم‌های موشکی اتحادیه اروپا علیه ایران باشد، مواجه نباشیم.

در مجموع محتمل‌تر است که درحالی‌که «تفاهم نانوشته» پیش برده می‌شود، برخی تقابل‌ها مانند توقیف کشتی‌ها نیز ادامه داشته و تابع منطق خاص خود باشد؛ بدون اینکه الزاما لطمه‌ای جدی به روندهای دیگر بزند. در این رابطه، تقویت نیروهای آمریکا در منطقه را نیز می‌توان به‌عنوان پیوست امنیتی تفاهم با ایران و به قصد اطمینان از خارج‌نشدن کنترل از دست دانست. مقامات نظامی آمریکایی مدعی‌اند که ایران از ۲۰۱۹ به این سو ۲۰ بار اقدام به توقیف کشتی‌های تجاری را تلاش برای این منظور کرده است. صرف‌نظر از درستی یا نادرستی این ادعا، مسئله این است که در دو، سه سال اخیر جبهه جدید دیگری در حوزه کشیدارنی بین ایران و آمریکا گشوده شده است. از آنجا که آمریکا همیشه مدعی حفاظت از دریانوردی در آب‌های آزاد بوده، باید توجه داشت که ضعف آمریکا در این حوزه برای دولت وقت گرفتاری‌های سیاسی حادی می‌تواند در پی داشته باشد. مشکل اساسی بین ایران و آمریکا این است که طرفین همیشه بر حل مورد به مورد مشکلات بین خود متمرکز بوده و هیچ‌گاه نظر به حل جامع مشکلات نداشته‌اند. در نتیجه، تاکنون حل یا تخفیف یک مشکل، با حادثدن مشکلی دیگر همراه بوده و عملا هیچ‌گاه روابط طرفین عاری از یک یا چند مشکل تنش‌زا نبوده است.

سه‌شنبه ۳۱ مرداد ۱۴۰۲ • ۵ صفر ۱۴۴۵ • ۲۲ آگوست ۲۰۲۳ • سال بیستم • شماره ۴۶۳۱ • ۱۲ صفحه • کتاب داستان • **استثنا** ۱۰۰هزار تومان

در «شرق» امروز می‌خوانید: مطالبه «شغل» و قصه ناتمام آق‌دره، ترامپ در مناظره‌های نامزدهای حزب جمهوری خواه شرکت نمی‌کند، ماهی این بار رفت و دام بیُرد و **یادداشت‌هایی از** سیدمهدی حجتی، پوریا نعمت‌اللهی

گزارشی از سیاست‌های غیر اصولی که شرایط اقتصاد دیجیتال را نسبت به استانداردهای منطقه با اما و اگر همراه کرده است

عقب‌نشینی از فناوری؟

گزارش تیت‌ریک را در صفحه ۴ بخوانید

• عکس: سهند ناکی، شرق

اضافه‌کاری اجباری پرستارها جبران می‌کند. طبق آنچه این چند پرستار روایت می‌کنند، به دلیل فشار کاری بالا و وجود اضافه‌کاری‌های اجباری بخش درخور توجه از این نیروها به مصرف قرص‌های ضدافسردگی روی آورده‌ند. باوجوداین مدیر دفتر پرستاری این بیمارستان در گفت‌وگو با «شرق» تمام انتقادات این پرستارها را کذب دانست و از آن به مقاصد نادرست برخی افراد تعبیر کرد؛ اما مدیرکل خانه پرستاری نتنها فشارهای تحمیل‌شده به پرستارهای بیمارستان شهدای تجریش را تأیید کرد؛ بلکه وضعیت پرستارهای بیمارستان امام خمینی را هم به همین شکل توصیف کرد. پرستارهای تقریبا جوانی هستند که وارد دفتر روزنامه می‌شوند، امید دارند تا شاید مشکلات‌شان در بیمارستان شهدای تجریش به گوش مسئولی برسد و جایی مؤثر واقع شود. یکی از آنها با خنده از علاقه‌اش به پرستاری می‌گوید و دیگری از خستگی مغرط روزهای حضور در بیمارستان.

گزارش تیت‌ریک را در صفحه ۶ بخوانید

یادداشت

بزرگنمایی‌های گوبلزی در بخش کشاورزی

عبدالحسین طوطیایی

پژوهشگر کشاورزی

یوزف گوبلز، وزیر تبلیغات آلمان در ایام جنگ جهانی دوم، مبتکر روش تبلیغاتی تحت عنوان «دروغ بزرگ» است. او که اصول تبلیغاتی خود را بر مبنای ۱۱ اصل تدوین کرده بود، اعتقاد داشت که دروغ باید چنان عظیم باشد که هیچ‌کس باور نکند که «کسی این‌چنین حقیقت را تحریف می‌کند». شاید پدیده تبلیغات گوبلزی در آن کوران و برای آلمانی که خود آغازگر و موتور اشتغال جنگ بود، قابل توجیه باشد، اما با شگفتی سال‌های متمادی است که مدیریت بخش کشاورزی کشورمان و در تریبون‌های مختلف، ضمن بزرگنمایی از طرفیت‌های پایدار این بخش، در ترسیم آینده نیز گرفتار نوعی تحريفات روش گوبلزی شده است. در ذیل به پاره‌ای از این بزرگنمایی‌ها اشاره می‌شود:

وزیر جهاد کشاورزی دولت نهم اعلام کرد که ظرفیت تأمین غذای ۳۰۰ میلیون نفر در کشور وجود دارد. رئیس دولت نهم گفت به هر خانواده ایرانی هزار متر مربع باغ‌شهر با یک رأس گاو می‌دهیم! آقای رجایی رئیس کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی گفت: با توجه به ظرفیت‌های طبیعی و انسانی و همچنین در صورت تأمین شرایط تکنولوژیکی مورد نیاز در کشور، زمینه‌های تأمین غذا برای یک‌نیم تا دو میلیارد نفر در کشور وجود دارد (خبرگزاری جمهوری اسلامی، مهرماه ۱۳۸۹). رئیس کمیسیون کشاورزی اتاق تعاون گفت: ایران قابلیت تولید مواد غذایی برای بیش از ۳۰۰ میلیون نفر را دارد که با برنامه‌ریزی در این حوزه می‌توانیم میزان ارزآوری محصولات کشاورزی را افزایش بدهیم (فروردین ۱۴۰۱). عباسعلی نوبخت، معاون وزیر جهاد کشاورزی، روز یکشنبه ۳۱ اردیبهشت در دومین همایش بهینه‌سازی اماکن و تأسیسات که در استان البرز برگزار شد، گفت: ما با حکمرانی درست آب و درنظرگرفتن بارندگی سالانه و تکیه بر آن و احصای نیازهای می‌توانیم آب مورد نیاز دو میلیارد نفر را تأمین کنیم (تابناک). امیرقلی جعفری در دیدار اعضای کمیسیون کشاورزی گفت که ایران به دلیل شرایط اقلیمی این ظرفیت را دارد که بتواند جمعیت ۷۰۰ میلیونی همسایگان خود را از انواع محصولات کشاورزی تأمین کند. حمیدرضا آرامی کارشناس مرکز تحقیقات اسلامی مجلس گفت: اگر به هر ایرانی ۳۰۰ متر زمین بدهیم، یک میلیارد نفر در کشور زندگی خواهند کرد. گرچه این اشارات حدیثی مفصل دارد اما مصاحبه معاون تحقیقاتی وزیر جهاد کشاورزی بر این شگفتی‌ها افزود. مجتبی خیام‌نکویی، رئیس سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی، در دومین رویداد فناوری‌های کشاورزی اظهار کرد: بر اساس فرمایشات مقام معظم رهبری امنیت غذایی مسئله درجه‌یک کشور است که اهمیت این موضوع بعد از جنگ اوکراین نیز به‌درستی برای همه مشخص شد.

ادامه در صفحه ۴

پیام رهبر انقلاب برای قهرمانی

تیم‌های ملی کشتی آزاد و فرنگی

جوانان و نوجوانان در مسابقات جهانی

رهبر انقلاب اسلامی در پیامی از تیم‌های ملی کشتی آزاد و فرنگی جوانان و نوجوانان جمهوری اسلامی ایران به مناسبت قهرمانی در جهان تقدیر کردند. متن پیام رهبر انقلاب اسلامی به این شرح است:«بسم الله الرحمن الرحیم. جوانان عزیز تیم ملی کشتی فرنگی با پیروزی خود ملت ایران را خوشحال کردند. عزیزان! از شما و تیم‌های آزاد...

صفحه ۲

گزارش «شرق» از طرح موضوعات انحرافی در استیضاح وزیر کشور و عزل رئیس ستاد انتخابات کشور

حکمیت به نتیجه می‌رسد؟

۳

کتاب داستان «شرق» را از روزنامه فروشی‌ها بخواهید

داستانی که نوشته نشد

با آثاری از: محمود دولت‌آبادی، لیلی گلستان امیرحسین چهلتن، عباس پژمان، علی‌اصغر شیرزادی علی خدایی، شاپور بهیان، مزده دقیقی...و...

یادداشت

تغییر مفهوم «قدرت»

حسین حقگو

کارشناس اقتصادی

«بخش عظیمی از ترقی بشر به پیشرفت در نقش و ظرفیت حکومت به منظور پاسخ‌گویی به چالش‌های جدید، در عین قدرتمندتر و هوشیارترشدن جامعه بستگی دارد» (راه باریک آزادی).

شاید درست همان روزها و ساعت‌هایی که وزیر امور خارجه کشورمان با همتای عربستانی خود و ولیعهد عربستان مذاکره می‌کرد، در خبرها آمد که شرکت دولتی «آرامکو» با پشت سر گذاشتن شرکت‌های ابل، آمازون، تسلا و... سودآورترین شرکت دنیا شده است. سود این شرکت در سال ۲۰۲۲ نزدیک به ۱۵۵ میلیارد دلار و ارزش آن بیش از دو هزار میلیارد دلار برآورد می‌شود. چنان‌که گفته شده، آرامکو تنها شرکت غیرآمریکایی در بازار ۱۰ شرکت بزرگ بازارهای سهام است؛ اما این سوی ماجرا در کشورمان نیز خبری منتشر شد که براساس آن مجموع زیان انباشته ۱۰شرکت بزرگ دولتی در سال ۱۴۰۰ به ۳۰۸ هزار میلیارد تومان رسیده است؛ زبانی که جبران آن نیاز به ۳۴ درصد درآمدهای نفتی پیش‌بینی‌شده در بودجه امسال را دارد (۱۴۰۲/۵/۲۴). حدود ۶۰ درصد بودجه‌های سالانه کشورمان او در سال‌هایی تا دوسوم بودجه) به شرکت‌های دولتی اختصاص دارد. چنان‌که در بودجه سال جاری از حدود پنج‌هزارو ۲۰۰ همت نزدیک به سه‌هزارو صد همت مربوط به شرکت‌های دولتی است. شرکت‌هایی که قرار است تا ۵۴۰ هزار میلیارد تومان در اقتصاد کشور سرمایه‌گذاری کنند؛ اما واقعیت آن است که این شرکت‌ها خود به ترمز اقتصاد و توسعه کشور تبدیل شده‌اند. مشکل و چالش اصلی را باید در راهبردهای کلان اقتصادی کشور دید (اگر البته راهبرد کلانی در کار باشد و آنچه هست، یک «درهم‌ریختگی کلان» نباشد). شاید اشاره به تجربه کشور چین دراین‌میان بد نباشد. این کشور از اواخر دهه ۷۰ میلادی کار نوسازی بنگاه‌های دولتی خود را آغاز کرد و در پل‌ونوم سوم، اصلاحات در این بنگاه‌ها را با محوریت افزایش اختیارات و توسعه عمل آنها اعلام کرد. به طوری که با تمرکززدایی اداری، بنگاه‌ها موظف به کسب سود از فعالیت‌های خود شدند. «این شرکت‌ها قبلا نمی‌توانستند تصمیم بگیرند که چه و چقدر تولید کنند، چه کسی را استخدام یا اخراج، چقدر سرمایه‌گذاری کنند یا چگونه به مدیران و کارگران پاداش دهند. در حقیقت بنگاه‌های دولتی فقط به‌ظاهر بنگاه و کارآفرین بودند» (چین چگونه سرمایه‌داری شد، رونالد کوز). البته مسیر اصلاحات در بنگاه‌های دولتی در این کشور مسیری پرفرازونشیب بوده است؛ از تغییر سازوکار قیمت‌گذاری تا تنظیم انبوه یارانه‌ها و کنترل دخالت‌های سیاسی و حزبی و... اما در کشورمان پس از چند دهه حاکمیت دولت و شرکت‌های دولتی بر اقتصاد، آن‌گاه که قرار شد از اواخر دهه ۷۰ اصلاحی در این مسیر انجام شود، به وضعیتی آشوبناک و هرج‌ومرج انجامید که هیچ نظم و معنایی برای آن نمی‌توان یافت.

ادامه در صفحه ۴